

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

کلیات سطح چهار رشته آموزشی - پژوهشی «کلام امامیه با گرایش مبداء و معاد»

ماده ۱. عنوان رشته

عنوان رشته، «کلام امامیه» با گرایش «مبداء و معاد» در سطح چهار است.

ماده ۲. تعریف

سطح چهار آموزشی - پژوهشی کلام امامیه با گرایش مبداء و معاد چهارمین مقطع از تحصیلات حوزوی و یکی از رشته‌های درختواره حوزه دانشی کلام، ادیان، مذاهب و فرق است که در آن طلاب مبانی و مسائل اعتقادی تشیع و کلام اهل‌بیت علیهم‌السلام را مطابق قرآن، روایات و عقل به صورت استنباطی می‌آموزند و توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار کلام امامیه با گرایش مبداء و معاد را دریافت می‌کنند.

ماده ۳. اهداف

۱. تسلط بر آراء کلامی امامیه در مباحث مبداء و معاد؛
۲. تقویت توان پژوهشی در حدّ تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مباحث مرتبط با کلام امامیه به ویژه موضوع مبداء و معاد؛
۳. ارتقاء توان پاسخ‌گویی به نیازهای علمی و تخصصی در مباحث مرتبط با کلام امامیه به ویژه موضوع مبداء و معاد؛
۴. تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در زمینه کلام امامیه به ویژه موضوع مبداء و معاد؛
۵. تأمین استاد مورد نیاز در مباحث تخصصی کلام امامیه به ویژه موضوع مبداء و معاد.

ماده ۴. ضرورت

۱. جایگاه ویژه کلام امامیه در دانش‌های علوم اسلامی خصوصاً موضوعات اعتقادی؛
۲. لزوم پرداختن به مبانی و اصول کلامی امامیه در موضوعات مبداء و معاد و نظریه پردازی در آنها به صورت تخصصی و استدلالی بر اساس آموزه‌های قرآن و مکتب اهل‌بیت علیهم‌السلام؛
۳. ضرورت تربیت متخصص حوزه‌ای در زمینه کلام امامیه به ویژه مبداء و معاد.

ماده ۵. سیاست‌ها

۱. اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب؛
۲. اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی، فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش؛
۳. اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه‌پردازانه با طرح دیدگاه‌های چالشی مرتبط با مباحث کلام امامیه و موضوع مبداء و معاد؛
۴. تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی؛
۵. اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در رشته کلام و مسائل مبداء و معاد؛
۶. اهتمام به اتقان محتوای مباحث با روش استدلالی و استنباطی و پرهیز از سطحی‌نگری.

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

ماده ۶. نظام آموزشی

نظام آموزشی سطح چهار، نیم سالی، درسی (واحدی) و حضوری است. طول دوره با احتساب پایان‌نامه، حداقل ۱۰ و حداکثر ۱۲ نیمسال خواهد بود.

ماده ۷. شرایط پذیرش

۱. احراز صلاحیت‌های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب؛

۲. دارا بودن مدرک علمی سطح سه کلام اسلامی؛

تبصره: پذیرش طلبان دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته‌های حوزه‌های دانشی کلام، ادیان، مذاهب و فِرَق، مشروط به گذراندن دروس پیش‌نیاز مجاز است.

۳. قبولی در سنجش علمی؛

۴. احراز توانایی‌های لازم در مهارت‌های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان عربی از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

ماده ۸. عناوین و مشخصات کلی دروس

ردیف	عنوان درس	ساعت
۱	خارج اصول (دو سال)	۲۲۰
۲	خارج فقه (دو سال)	۲۲۰
۳	تحقیق فقهی و اصولی ۱ و ۲	۶۴
۴	دروس تخصصی مشترک رشته کلام امامیه	۲۸۸
۵	دروس اختصاصی گرایش مبدا و معاد	۳۵۲
۶	رساله علمی (پایان‌نامه)	۲۸۸
جمع ساعت		۱۴۳۲

ماده ۹. دروس پیش‌نیاز

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	مبداشناسی (۱): معرفت‌الله	۳۲	بررسی اجتهادی و عقلانی آیات و روایات در عرصه راه‌های معرفت و شناخت خدا، برهین اثبات خدا، آیات آفاقی و انفسی، موانع و حجاب‌های معرفت و مسائل و شبهات مرتبط با معرفت‌الله
۲	مبداشناسی (۲):	۳۲	شناخت دقیق دیدگاه قرآن کریم و روایات در زمینه حقیقت اسماء و صفات الهی

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

اسماء و صفات الهی	به صورت عقلی - نقلی		
۳	مبداءشناسی (۳): توحید و شرک	۳۲	شناخت دقیق دیدگاه قرآن کریم و روایات در زمینه توحید و اقسام آن همراه با بررسی مفهوم شرک و اقسام آن به صورت عقلی - نقلی
۴	مبداءشناسی (۴): افعال الهی	۳۲	شناخت دقیق دیدگاه قرآن و احادیث در مورد افعال الهی به ویژه مسأله عدل و حکمت خداوند همراه با پاسخ به مسئله شر
۵	معادشناسی	۳۲	شناخت دقیق دیدگاه قرآن و روایات در مورد ادله و براهین اثبات معاد، ویژگی‌ها و مواقف معاد و مسائل مرتبط با آن و پاسخ به شبهات مرتبط
۶	انسان‌شناسی	۳۲	شناخت مباحث مهم مربوط به نفس انسان، ابعاد، قوا و کارکردهای آن مانند حدوث و قدیم نفس، رابطه روح و جسم، مراحل خلقت، تجرد روح، سعادت و شقاوت انسان
جمع ساعت:		۱۹۲	

ماده ۱۰. دروس تخصصی:

الف) دروس مشترک رشته کلام امامیه:

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	شناخت عقلی خداوند	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی امکان و چگونگی شناخت عقلی خدا و بررسی براهین اثبات وجود خدا با محوریت مباحث عقلی کتاب و سنت
۲	نظام عدل الهی	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی دیدگاه قرآن، احادیث و عقل درباره حقیقت، گستره و براهین عدل الهی همراه با ارزیابی مقایسه‌ای با سایر دیدگاه‌ها خصوصاً اشاعره و نقد شبهات مربوطه
۳	نظام هدایت الهی	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی حقیقت و انواع هدایت الهی و نقش خداوند، انسان و سایرین در هدایت بشر بر اساس آیات، روایات و عقل به همراه ارزیابی دیدگاه‌های متکلمان و پاسخ به شبهات مربوطه
۴	آفرینش و آفریده‌ها	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث درباره آفرینش جهان، عوالم و آفریده‌های خدا، بر اساس آیات، روایات و عقل به همراه ارزیابی آراء متناظر و پاسخ به شبهات مربوطه
۵	حقیقت و آفرینش انسان	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث انسان‌شناسی مانند حقیقت انسان، چگونگی و مراحل آفرینش و اهداف خلقت انسان بر اساس دیدگاه آیات، روایات و عقل و پاسخ به شبهات مربوطه

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۶	وحی شناسی	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مسائل وحی مانند: ماهیت و چیستی، اقسام، ویژگی‌ها و مراحل نزول وحی از منظر قرآن، روایات و عقل و پاسخ به شبهات مربوطه
۷	نظام ولایت الهی	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی دیدگاه قرآن، روایات و عقل در خصوص مهم‌ترین مباحث نظام ولایت الهی مانند ماهیت و چیستی ولایت، انواع و مراتب آن (خدا، رسول، امام و فقیه)
۸	چیستی و فلسفه امامت	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی چیستی و فلسفه امامت بر اساس آیات، روایات و عقل و همراه با پاسخ به شبهات مربوطه
۹	اصول بنیادین معاد	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی مباحث بنیادین معاد مانند ماهیت، امکان و مهم‌ترین ادله معاد بر اساس آیات، روایات و عقل و همراه با پاسخ به شبهات مربوطه
	جمع	۲۸۸	

ب) دروس اختصاصی گرایش مبداء و معاد:

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
۱	شبهات شناخت عقلی خداوند	۳۲	بررسی تحلیلی و ارزیابی مهم‌ترین شبهات مطرح در حوزه شناخت عقلی خداوند همراه با نقد و پاسخ به آنها بر اساس عقائد امامیه
۲	معرفت فطری و معرفت قلبی خداوند	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی دیدگاه قرآن، روایات و عقل درباره حقیقت معرفت قلبی و معرفت فطری خداوند و تبیین عوامل و موانع شکوفایی فطرت و ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۳	وحدانیت خداوند	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی حقیقت توحید، مراتب و دلائل و آثار آن از منظر قرآن، روایات و عقل همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۴	وجودشناسی و معناشناسی اسماء و صفات خداوند	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی مباحث مرتبط با حقیقت اسماء و صفات الهی و نسبت آنها با ذات و نیز مباحث مرتبط با معنای صفات الهی و چگونگی اطلاق اسماء بر خداوند در پرتو آیات و روایات و عقل همراه با ارزیابی دیدگاه‌های مختلف
۵	نظام فعل الهی	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین مباحث مربوط به حقیقت، اقسام و احکام فعل خداوند بر اساس آیات، روایات و عقل به همراه ارزیابی دیدگاه‌های

شورای عالی حوزه‌های علمیه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره مصوبه:

شماره جلسه: ۱۵۳۴

تاریخ جلسه: ۲۲۱ (شورای مسترش)

تاریخ ثبت: ۱۳۹۸/۱۰/۲۳

۱۶۰۰۰۳/۱۷

مصوبه شورای عالی حوزه‌های علمیه

ردیف	عنوان درس	ساعت	هدف
			متکلمان و پاسخ به شبهات مربوطه
۶	مسأله شر	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی مهم‌ترین دیدگاه‌ها درباره چیستی و اقسام شرور، و ارتباط آن با عدل الهی بر اساس آیات، روایات و عقل و پاسخ به شبهات مربوطه
۷	امر بین امرین	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی دیدگاه قرآن، احادیث و عقل در موضوع فاعلیت انسان و نسبت آن با فاعلیت خداوند و بررسی تقریرهای مختلف نظریه امر بین امرین همراه با پاسخ به شبهات مربوطه با تأکید بر شبهات اشاعره
۸	مرگ و حیات برزخی	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی مباحث مربوط به حقیقت و احوال مرگ، قبر و حیات برزخی و احکام آن از دیدگاه قرآن، روایات و عقل و بررسی آراء متفکران اسلامی
۹	معاد جسمانی و روحانی	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی ماهیت معاد و جسمانی و روحانی بودن آن بر اساس آیات و روایات و عقل، همراه با پاسخ به شبهات مربوطه
۱۰	قیامت و مواقف آن	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی مباحث مربوط به دیدگاه قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام در موضوع احوال انسان در مواقف قیامت و بررسی آراء مرتبط
۱۱	نظام پاداش و کیفر اخروی	۳۲	بررسی تحلیلی و استدلالی مباحث مربوط به حقیقت ثواب و عقاب و بهشت و دوزخ و موجبات و مسقطات پاداش و کیفر در پرتو قرآن و روایات و بررسی تفسیرها و تحلیل‌های متفکران اسلامی در این زمینه
	جمع ساعت	۳۵۲	

سید هاشم حسینی بوشهری
دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه